

คนชายขอบ: ชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ Marginal People: Thai-Malayu Residents in the Three Southernmost Provinces

พัชรี กล่อมเมือง

Patcharee Klommeung

สาขาวิชารัฐศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Political Science, Faculty of Humanities & Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University

e-mail: nongam_patcharee@hotmail.com

Received: August 16, 2019

Revised: November 12, 2019

Accepted: November 18, 2019

บทคัดย่อ

ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบนั้นเป็นกระบวนการสร้างพรมแดนของอัตลักษณ์ร่วมประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเองตามลำพัง แต่พัฒนาขึ้นภายใต้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม บ่อยครั้งที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวถูกจัดให้ปฏิสัมพันธ์กันแบบคู่ตรงข้าม โดยที่ฝ่ายหนึ่งครอบงำอีกฝ่ายหนึ่ง ในระบบความสัมพันธ์แบบทวิลักษณ์ การขีดเส้นพรมแดนของอัตลักษณ์ร่วม ไม่เพียงแต่เป็นการรวมเอา พวกที่เหมือนกันเข้าด้วยกันเท่านั้น หากยังเป็นการพยายามเปลี่ยนอัตลักษณ์ชายขอบที่แตกต่างให้เหมือนกับคนกลุ่มใหญ่ในสังคม ตลอดจนเบียดขับอัตลักษณ์ที่แตกต่างไม่ยอมเปลี่ยนแปลงออกไป ในแง่นี้ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบจึงไม่ใช่กระบวนการทางสังคมหรือความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หากเป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งคนกลุ่มใหญ่ในสังคมมีอำนาจเหนือกว่า กำหนดสร้าง ตีความ และใช้สิ่งที่เรียกว่าอัตลักษณ์ร่วมในฐานะที่เป็นอัตลักษณ์ของคนส่วนใหญ่และ จัดกลุ่มสิ่งที่ไม่เหมือนให้เป็นอัตลักษณ์ชายขอบที่ถูกทำให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่มีความเป็นสิ่งที่สร้างปัญหา ในบทความนี้ ผู้เขียนได้กล่าวถึงความเป็นชายขอบของชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่อาศัยอยู่ห่างไกลจากสังคมเมือง และกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเป็นชาติพันธุ์ ภายใต้ความสัมพันธ์กับ ศาสนาและวัฒนธรรมที่ถูกนำมาเป็นข้ออ้างและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เนื่องจากชาวไทยเชื้อสาย มลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคม ทั้งชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมซึ่งสิ่งเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากอัตลักษณ์ที่แตกต่างและไม่ยอมเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นวิถี การดำรงชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จะต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

คำสำคัญ: คนชายขอบ, ชาวไทยเชื้อสายมลายู, ชาติพันธุ์, อัตลักษณ์

ABSTRACT

The ethnic groups and being marginal people are considered as a way to create border for mutual ethic based on relationship systems among various groups in society. These kinds of relationships are often arranged in opposite ways where one party is over another, or referred to as dual relation. Creating border of mutual identity is not only gathering those of the same identity but also the endeavor to change identity of marginal people to be more like the main stream in society while those who refuse to change will be boycotted. In this regard, the ethnic groups and being marginal people are not included as social procedures or relations naturally happened, yet, it is based on power relation controlled, created, interpreted by a majority of society. Furthermore, the mutual identity is referred to as an identity of the majority while those identities which are not the same are classified as marginal identity which the existence will soon be faded away and be viewed as a matter that causes problems. In this article, the author mentioned about being marginal of Thai-Malayu Residents in the Three Southernmost Provinces of Thailand who live in the remote area, far from the city, and the process of causing the ethnic group under relationship between religion and culture that taken as pretext and condition of conflicts. Because Thai-Malayu Residents in the Three Southernmost Provinces are totally different from the majority of society such as ethnic, religion, language and culture. These are based on different identities and unchanging lifestyle of the Thai-Malayu Residents. So, we have to understand deeply.

Keywords: Marginal people, Thai-Malayu Residents, ethics, Identity

บทนำ

คนชายขอบเป็นกลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลาง ทั้งในทางภูมิศาสตร์และสังคม วัฒนธรรม “คนชายขอบ” มักจะเป็นกลุ่มคนที่ถูกกีดกันและเอารัดเอาเปรียบจากคนกลุ่มใหญ่ในทางสังคมและกลายเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับ หรือได้รับการเลือกปฏิบัติจากชน

กลุ่มใหญ่ในกระแสวัฒนธรรมหลัก การเรียนรู้การปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อที่จะเอาตัวรอดหรือมีชีวิตอยู่ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ดำรงอยู่ภายใต้วัฒนธรรมชายขอบที่แตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคมไทย (สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา, 2542 : 21)

แนวคิดเรื่องชนกลุ่มน้อยที่ทำให้เกิดกระบวนการกลายเป็นคนชายขอบสะท้อนความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกลุ่มชนผู้มีอำนาจที่สถาปนาตนเองขึ้นเป็นชนกลุ่มใหญ่ (dominant group) กับกลุ่มชนที่ด้อยอำนาจกว่า (subordinate group) ที่ถูกเรียกโดยชนกลุ่มแรกว่าชนกลุ่มน้อยภายใต้กระบวนการสร้างความเป็นชาติ (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2546) เครื่องมือสำคัญที่รัฐชาติใช้ในการควบคุมพลเมืองของตนคือการสร้างพรมแดนและการสร้างช่วงชั้นที่ไม่เท่ากันทางชาติพันธุ์ที่เรียกว่า “โครงการสร้างความศิวิไลซ์” โดยชนศูนย์กลางมีปฏิสัมพันธ์กับคนชายขอบบนฐานความคิดที่ว่าอารยธรรมของชนศูนย์กลางดีกว่าและเหนือกว่าวัฒนธรรมของคนชายขอบจึงถือเป็นหน้าที่ของรัฐและชนศูนย์กลางในการเข้าไปทำหน้าที่ยกระดับวัฒนธรรมของคนชายขอบให้สูงขึ้นและเปลี่ยนมายอมรับอารยธรรมแบบศูนย์กลางโดยมีความเชื่อว่าเป็นการช่วยให้คนชายขอบมีชีวิตที่ดีขึ้น (Harrell, 1995)

ในบทความนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงความเป็นชายขอบของชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจัดเป็นชนกลุ่มน้อยท้องถิ่นดั้งเดิม เป็นกลุ่มชนที่ยังคงลักษณะประเพณีวัฒนธรรมตั้งแต่ดั้งเดิม มีสภาพสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างไปจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคม เช่น การนับถือศาสนา การแต่งกาย การใช้ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี และเคยมืออิสระในการปกครองในฐานะประเทศราชมาด้วยกันหรือภายใต้อาณาจักรเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของตนเองค่อนข้างสูงเมื่อกลุ่มชนผู้มีอำนาจที่สถาปนาตนเองขึ้นเป็นชนกลุ่มใหญ่ภายใต้กระบวนการสร้างชาติ โดยการอ้างอิง

แนวคิดเรื่องชาตินิยมซึ่งเป็นกระบวนการในการสร้างอุดมการณ์ให้เกิดการหวงแหนและสำนึกในการรักษาตีแบบเน้นชาติพันธุ์โดยพยายามผลักดันวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ให้เป็นวัฒนธรรมหลักแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐในการเข้าไปทำหน้าที่ยกระดับวัฒนธรรมของคนชายขอบให้เปลี่ยนมายอมรับวัฒนธรรมแบบศูนย์กลาง คนชายขอบกลุ่มนี้ขาดอำนาจการต่อรอง ขาดการศึกษา ขาดเครื่องมือที่เข้าถึงอำนาจ และถูกกีดกันออกจากระบบการต่อรองอำนาจและ การจัดสรรทรัพยากรในสังคม

เนื้อหา

ความหมายของคนชายขอบ (marginal people) คือ กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจากศูนย์กลางทั้งในทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม ในทางภูมิศาสตร์ “คนชายขอบ” มักจะเป็นกลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาดั้งเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ หรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ถูกกีดกันและเอารัดเอาเปรียบจากคนกลุ่มใหญ่ซึ่งอยู่อาศัยในดินแดนหรือเขตภูมิศาสตร์นั้นมาก่อน (นภาพร อติวานิชยพงศ์, 2552) ในทางสังคมและวัฒนธรรม “คนชายขอบ” ย่อมกลายเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหม่ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการเลือกปฏิบัติจากผู้คนในกระแสวัฒนธรรมหลัก การเรียนรู้การปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อที่จะเอาตัวรอดหรือมีชีวิตอยู่ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตประชากรที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมชายขอบ

กระบวนการสร้างคนชายขอบ

กระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลถูกปฏิเสธหนทางที่จะเข้าถึงการได้รับตำแหน่งสำคัญ และเป็นสัญลักษณ์ทางเศรษฐกิจ ศาสนา อำนาจทางการเมืองในสังคมใดๆ เช่น ประเทศกำลังพัฒนา หลายประเทศที่ประสบความสำเร็จนั้นความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชาติดำเนินไปควบคู่กันกับการกีดกันประชากรกลุ่มใหญ่ออกจากชีวิตทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะหนทางของอุตสาหกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมที่กำลังพัฒนาใดๆ มักจะหมายถึงการพึ่งพาอาศัยการนำเข้าเทคนิค วิทยาการและเครื่องจักรจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก บ่อยครั้งการพัฒนาประเทศจึงกินความหมายไปถึงการลดความสำคัญของการผลิตด้านอื่นๆ เช่น การละเลยการผลิตพืชอาหารหลักไปโดยปริยาย บรรดาคนจนทั้งที่อยู่ในเมือง และชนบท สังคมเหล่านั้นถูกกีดกันให้ออกไปอยู่ขอบนอกหรือขอบชายขอบของระบบมิให้เกี่ยวข้องกับการพัฒนา กลุ่มคนเหล่านี้ตกอยู่ในภาวะความยากจนอย่างที่สุด (Andersson, 2003)

กระบวนการเป็นคนชายขอบนั้นอาจจะเกิดขึ้นได้ใน 2 ทิศทาง ที่ตรงข้ามกัน กล่าวคือ ในทิศทางแรก ความเป็นชายขอบเกิดขึ้นจากการถูกกีดกัน และถูกกดอำนาจ ทำให้แปลกแยกจากสังคม ถูกผลักให้กลายเป็นชายขอบในลักษณะที่เรียกว่า คนในสังคมไม่ยอมรับ แต่พวกเขาก็ยังพยายามแยกตัวตนออกมาจากสังคม เพื่อให้เห็นตัวตนของพวกเขาเองด้วย แต่ในอีกทิศทางหนึ่ง ความเป็นชายขอบเกิดขึ้นจากการถูกดึงเข้าร่วมกระบวนการ จนกลับกลายเป็นชายขอบในทิศทางตรงกันข้ามกับทิศทางแรก เช่นกรณีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทย ถูกดึงให้เข้าร่วมกระบวนการการพัฒนา โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ดังนั้นกระบวนการกลายเป็นชายขอบจึงไม่ได้เกิดขึ้นเพราะถูกกีดกันด้านเดียว แต่เกิดจากกระบวนการทั้ง 2 ด้าน ทั้งด้านที่ถูกผนวกและด้านที่ถูกกีดกันก็สามารถเป็นชายขอบได้ทั้งคู่ เพราะฉะนั้นประเด็นสำคัญคือเงื่อนไขและสาเหตุอะไรที่ทำให้กระบวนการตรงข้ามกันนั้นก่อให้เกิดผลอย่างเดียวกันได้อย่างไร ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับ 3 บริบทด้วยกัน ในบริบทแรกชุมชนเผชิญกับกระแสของรัฐบาลที่สร้างแรงกดดันลงไปในชุมชนต่างๆ ภายในประเทศ เช่น การผสมกลมกลืนให้ “ชาวไทยเชื้อสายมลายูกลายเป็นไทย” ส่วนรัฐบาลก็เน้นการอนุรักษ์ ก็จะทำให้สร้างกระแสของการกีดกันชุมชนต่างๆ ออกจากการเข้าถึงทรัพยากร สำหรับบริบทที่ 2 นั้น ชุมชนจะตกอยู่ในกระแสของทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ จนเกิดปัญหาในเรื่องของพื้นที่ยึดเดิม ซึ่งมักเกี่ยวกับชุมชนภายใต้หน่วยที่ซับซ้อน กล่าวคือ หน่วยเดิมเป็นเรื่องของชุมชนและชาติพันธุ์ แต่ต้องไปยืนอยู่ในกระแสที่เชื่อมกรากของทุนนิยม บริโภคนิยม และกระแสของโลกาภิวัตน์ ทำให้ถูกเปลี่ยนความหมายจนสูญเสียพื้นที่ของความเป็นมนุษย์ และบริบทสุดท้ายจะเป็นเรื่องของตัวตนของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการก่อตัวของตัวตน

ดังนั้นการเป็นชายขอบจึงไม่ได้หมายความว่าเกิดขึ้นเฉพาะในบริเวณชายขอบเท่านั้น ความเป็นชายขอบเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกหนทุกแห่ง เมื่อมีการกีดกันพื้นที่ในรูปของการสร้างพรมแดนขึ้นมาปิดกั้นผู้คนบางกลุ่ม

แต่ความเข้าใจทั่วไปมักจะมองคนชายขอบว่า เป็นเพียงวัฒนธรรมกลุ่มย่อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดเล็ก ทั้งนี้เพราะมองเห็นได้ง่าย และคนทั่วไปอาจยังติดอยู่กับความคิดแบบเหยียดสีผิว

และเชื้อชาติอยู่ การใช้มิติทางชาติพันธุ์จึงเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด รวมทั้งทางการเมืองก็ง่ายที่สุดด้วย เช่นกรณีชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ถูกป้ายสีว่าไม่ใช่คนไทย ซึ่งคนที่ไม่เข้าใจเรื่องเหล่านี้มีจำนวนมาก ดังนั้นความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) ยังต้องเป็นประเด็นสำคัญ ในการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์

ในอดีตหากกล่าวถึง “คนชายขอบ” (marginal people) ซึ่งหมายถึง คนที่อยู่ห่างไกลจากสังคม มักหมายถึงผู้ที่ไม่ได้รับการดูแลไม่ได้รับบริการหรือความคุ้มครองจากรัฐอย่าง que คนอื่นๆ ได้รับ คนชายขอบต่างจากคนหลังเขาตรงที่คนหลังเขาเน้นการไม่รับรู้ข่าวสาร จึงกลายเป็นคนที่ไม่ทันสังคม ไม่ทันโลก แต่คนชายขอบเน้นคนที่มีอิสระ มีพฤติกรรม ความคิด หรือวัฒนธรรมของตนเอง และพยายามให้สังคมยอมรับกลุ่มของตนเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550)

จากความหมายข้างต้นก็คือนิยามของ “ชนกลุ่มน้อย” (minority group) หมายถึง กลุ่มคนซึ่งกำหนดโดยขนาดหรือส่วนของประชากรว่ามีจำนวนน้อยกว่าประชากรส่วนใหญ่ กล่าวคือเป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีแบบอย่างวัฒนธรรมย่อยอยู่ภายในสังคมใหญ่ ชนกลุ่มน้อยต่างๆ มีเอกลักษณ์หรือพันธะผูกพันด้วยเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา หรือลักษณะอื่นๆ ทางวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดเจนว่าต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ของสังคม และได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกับชนกลุ่มใหญ่ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2521)

กลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลไทยไม่ยอมรับว่าประเทศไทยมี

ชนเผ่าพื้นเมืองจึงเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ (นอกเหนือจากคนไทย) ว่า “ชนกลุ่มน้อย” โดยในความหมายของรัฐ คือ ชนเผ่าหรือคนต่างชาติพันธุ์ที่อาศัยรวมกันกับชนเผ่าอื่นที่มีจำนวนมากกว่า “ไม่ใช่/ไม่เป็นคนไทย” ตามกฎหมาย เป็นคนที่อพยพมาจากประเทศอื่นที่ไม่ใช่คนไทยดั้งเดิม ไม่ได้มีสัญชาติไทยเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยชั่วคราว หรือมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับชนกลุ่มใหญ่ของประเทศไทย เป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ในด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี อุดมการณ์ทางการเมือง สภาพทางภูมิศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐาน

ในยุคสมัยของการกำเนิดรัฐชาติ เมื่อมีการใช้หลักดินแดนกำหนดเส้นพรมแดนระหว่างประเทศเป็นเกณฑ์แต่ในความเป็นจริงแล้วการติดต่อทางสังคมระหว่างเส้นพรมแดนนี้ไม่สามารถแยกผู้คนขาดจากกันได้อย่างชัดเจนในบริเวณตะเข็บชายแดนจึงมีการเดินทางไปมาหาสู่กันอย่างเป็นเสรี และห่างไกลต่อการบังคับใช้กฎเกณฑ์ต่างๆ ของรัฐ ด้วยความที่รัฐใช้กรอบคิด “พวกเขาพวกเรา” จำแนกคนที่ผิดแผกแตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคม และอยู่ไกลความเจริญหรือศูนย์กลาง มาเป็นกรอบในทางการเมืองปกครองคนในประเทศ ด้วยทัศนคติที่ว่าหากคนกลุ่มนี้มีจำนวนมากและมีอำนาจทางการเมืองหรือเศรษฐกิจแล้ว อาจมีผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจรูปแบบการปกครอง รวมทั้งเสถียรภาพและการพัฒนาของประเทศได้ จึงเป็นที่มาให้รัฐได้กำหนดนโยบายผสมกลมกลืน (assimilation) นโยบายการปราบปรามและควบคุม นโยบายแบ่งแยกและปกครองในการปกครองดูแลคนกลุ่มน้อยโดยรัฐมีนโยบายที่แบ่งออกเป็น 2 วิธีคิดหลัก คือ

พิจารณาคนกลุ่มน้อยว่าเป็น “คนใน” คือนับรวมเข้าเป็นพลเมืองของรัฐ (inclusion) หรือมองว่าเป็น “คนนอก” คือ มิใช่คนของรัฐ (exclusion) กล่าวคือเป็นการปกครองแบบกลมกลืนหรือแบ่งแยก (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2550) ทำให้รัฐชาติในยุคสมัยหนึ่งพยายามหลอมละลายความแตกต่างด้วยนโยบายเชื้อชาติเดียวประเทศเดียว (one race one nation) ซึ่งในปัจจุบันยังมีอีกหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงมีปัญหาสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยหลายกลุ่มยังคงสามารถอ้างไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตนเองได้ และอีกหลายกลุ่มถูกรัฐผนวกและกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเองและยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยโดยดี โดยไม่ถูกรัฐนิยามให้เป็น “คนชายขอบ” ในสังคมไทย

ประวัติศาสตร์ของชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความเป็นชายขอบของประวัติศาสตร์ของชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มเกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงศูนย์กลางอำนาจตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาที่รัฐอิสระปัตตานีกลายเป็นประเทศราชของสยามประเทศ และมีพัฒนาการสืบทอดความคิดต่อเนื่องมาถึงสมัยกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2550) ชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดภาคใต้ในปัจจุบันส่วนใหญ่คือลูกหลานของชาวรัฐปัตตานี ในอดีต ปัตตานีเป็นหัวเมืองใหญ่ทางตอนใต้ ที่ประวัติศาสตร์ชาติไทยบันทึกไว้เพียงว่า คือรัฐหนึ่งภายใต้การปกครองของรัฐไทย แต่ข้อมูลที่ตั้งคมไทยควรตระหนักไว้ มีมากกว่านั้น มากมายนัก รัฐปัตตานีเป็นเมืองท่าเก่าแก่ เป็นส่วน

หนึ่งของแคว้น ลังกาสูกะซึ่งเป็นเครือข่ายของอาณาจักร ศรีวิชัยที่มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-14-15 ลงมามีปริมณฑลกว้างขวางครอบคลุมคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะต่างๆ ในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียในปัจจุบัน เป็นกลุ่มรัฐที่มีความสัมพันธ์กันทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีศูนย์กลางอำนาจเปลี่ยนแปลงไปตามความผันผวนทางเศรษฐกิจ การเมือง ในแต่ละยุคสมัย (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2547) กรอบความคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ในเชิง “ประวัติศาสตร์แห่งชาติของไทย” ในระบบการศึกษาไทยมีส่วนอย่างมาก ในการทำให้คนไทยเกิดความรู้สึกดูแคลนความเป็นอื่นหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตนเองอดีตอันยิ่งใหญ่ของรัฐปัตตานีจึงถูกลดทอนบทบาทลงในประวัติศาสตร์ ชาติไทย เป็นเพียงประเทศราชหนึ่งที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐไทยเท่านั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ปัตตานีในภาษาไทยจนถึงปัจจุบันมีไม่มากนัก แทบทั้งหมดอยู่ในกรอบของตรรกะทางภูมิศาสตร์ ดังกล่าวมาและอยู่ในกรอบของมุมมองของเจ้ากรุงเทพฯ ส่วนด้านที่ไม่เข้ากรอบไม่ลงรอยกับประวัติศาสตร์แห่งชาติก็หลีกเลี่ยงหรือมองข้ามไปเสียภาพพจน์รวบยอด (trope) ของปัตตานีในประวัติศาสตร์แห่งชาติของไทยคือ แยกประเทศราชที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายภายในและขอบเป็นขบถประวัติศาสตร์ปัตตานีที่เป็น “แยก” จึงเป็นประวัติศาสตร์ฉบับดูแคลนตั้งแต่ต้น (ธงชัย วินิจจะกุล, 2545) มุมมองที่ขัดแย้งระหว่างรัฐกับท้องถิ่น ทำให้ผู้ก่อความไม่สงบใช้แรงจูงใจทางประวัติศาสตร์สร้างแนวร่วมจากประชาชนในพื้นที่ได้ ขณะที่การเรียนประวัติศาสตร์ของไทยเน้นเรื่องราวที่บอกว่า “เรา” ดีอย่างไร และ “คนอื่น” ไม่ดีอย่างไร

เป็นประวัติศาสตร์ด้านเดียวและไม่มีความชัดเจนพลังอำนาจของประวัติศาสตร์ขึ้นอยู่กับให้ความหมายของผู้คนในอดีต ในเวลาที่พวกเขาตื่นรับต่อสู้เพื่อพิทักษ์สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นเครื่องนิยามวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ ผู้คนในอดีตนี้ยังมีความทรงจำและสำนึกในประวัติศาสตร์ที่ทรงพลังจนถึงปัจจุบันประวัติศาสตร์ของคนที่ติดตามนี้จึง “ขัดแย้ง” เข้ากันไม่ได้กับประวัติศาสตร์ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยอำนาจรัฐ (ธงชัย วินิจจะกูล, 2548) ดังนั้นประชาชนควรเข้าใจในความแตกต่างหลากหลาย และสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่มีที่มาจากความแตกต่างนั้นได้ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จึงเป็นเรื่องจำเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ถูกครอบงำด้วยกรอบของประวัติศาสตร์แห่งชาติเพื่อความสามัคคีผิวดินหรือเพื่อค้ำจุนชาติ ทำให้อดีตที่ไม่ลงรอยกับอุดมการณ์ของชนชั้นปกครองถูกบดบังจึงควรถูกยกเลิก (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2547)

การรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางของรัฐไทยโดยไม่ตระหนักถึงลักษณะทางสังคมอย่างถ่องแท้ การสร้างรัฐชาติไม่ได้ดำเนินไปตามกรอบแนวความคิดของการสร้างรัฐชาติ (nation-state) ที่เป็นการสร้างรากฐานของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นไปที่อธิปไตยแห่งรัฐ มีรัฐบาลบริหารประเทศ ประชาชนมีเจตนารมณ์ร่วมกัน และสิ้นสุดของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งนี้ความเป็นรัฐชาติ จะประกอบไปด้วย ประวัติศาสตร์ ภาษา ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ วัฒนธรรม ศาสนา และค่านิยมที่มีลักษณะร่วมกัน แต่ความเป็นรัฐชาติของไทย กลับไม่ปรากฏให้เห็น ซึ่งเป็นเพียงการสร้างรัฐแต่ไม่ได้สร้างรัฐชาติ (nation-state) ขึ้นมาแต่อย่างใด เนื่องจากขาดความองค์ประกอบของความเป็น

รัฐชาติ และชนชั้นนำทุกยุคสมัยต่างใช้เครื่องมือและกลไกทางการเมืองเข้าบีบบังคับและกดทับความแตกต่าง (difference) ความขัดแย้ง (conflict) และกลุ่มทางเชื้อชาติ (radical groups) การสร้างชาตินิยม จึงเป็นที่มาของนโยบายการผสมกลมกลืนแบบบังคับให้ชนกลุ่มต่างๆต้องยอมรับวัฒนธรรมของชาติไทย โดยใช้เครื่องมือทางวัฒนธรรมเข้ามาจัดระเบียบ สร้างความเจริญก้าวหน้า และความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้รัฐจึงใช้มาตรการทางกฎหมายมาจำกัดสิทธิทางวัฒนธรรม และเสรีภาพในการแสดงออก ด้วยการใช้นโยบายรัฐนิยม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของชาวไทยเชื้อสายมลายู และทำลายวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของความเป็นมลายู แม้ว่าความทันสมัยของรัฐจะเป็นเรื่องสำคัญก็ตาม แต่หากไม่สามารถยอมรับในความแตกต่างและความหลากหลายทางอัตลักษณ์ ย่อมไม่สามารถสร้างความเป็นรัฐชาติขึ้นมาได้ ซึ่งเป็นปัญหาทางอัตลักษณ์และการเมืองที่ถูกกดทับมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (พัชรี กล่อมเมือง, 2559)

ชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับคำว่า “คนชายขอบ”

ชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะชนกลุ่มน้อยที่มีสถานะต่ำกว่าคนกลุ่มใหญ่ในเกือบทุกแง่มุม ความเป็นคนชายขอบของชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นเพราะถูกปฏิเสธโอกาสที่จะเข้าถึงตำแหน่งสำคัญและเป็นสัญลักษณ์ทางเศรษฐกิจ ศาสนา และอำนาจทางการเมืองในสังคมใดๆ (สุริชัย หวันแก้ว, 2550) การถูกปฏิเสธและถูกกีดกันมาจากกระบวนการ

สำคัญในการสร้างภาวะความเป็นชายขอบ คือ การสร้างความหมายในแง่ลบให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วนำมาผูกติดเข้ากับอัตลักษณ์ของกลุ่มคนในสังคม โดยการแยกข้อเท็จจริงและการกระทำออกจากความเป็นตัวตนของคน อัตลักษณ์ชายขอบจึงถูกสร้างและให้ความหมายโดยสังคมศูนย์กลางที่มีวิธีคิดแบบแยกขั้ว ที่ให้คุณค่าและอำนาจแก่ชนกลุ่มใหญ่มากกว่าชนกลุ่มน้อย (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2546)

การสร้าง ความหมายในแง่ลบให้กับชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำมาผูกติดเข้ากับ อัตลักษณ์ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้กลายเป็นคนชายขอบ เห็นได้ชัดเจนที่สุดในกรณีชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดภาคใต้ ความขัดแย้งรุนแรงที่เกิดขึ้นยาวนานในพื้นที่ชายแดนแห่งนี้คือภาพสะท้อนการขัดแย้ง และไม่ยอมรับต่ออำนาจที่หลักใส่ให้ตกอยู่ในกลุ่มคนชายขอบมาเป็นเวลายาวนานจากการสถาปนาอำนาจความเป็นศูนย์กลางของรัฐไทยในบริบทแห่งยุคสมัยหนึ่งที่เกิดจากโครงสร้างวาทกรรมเชิงอำนาจที่แฝงอยู่ในแนวคิดทฤษฎีที่เน้นบูรณาการและเอกภาพทางวัฒนธรรม ผ่านนโยบายนิยมแบบเชื้อชาติเดียวและประเทศเดียว (one race one nation) ทำให้เกิดการรวมเอาคนที่มีอัตลักษณ์ร่วมไว้เป็นพวกเดียวกัน และกีดกันคนบางกลุ่มที่มีความแตกต่างให้กลายเป็นคนชายขอบเป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างรัฐชาติที่มีผลต่อการสร้าง “ชาตินิยม” (nationalism) ทำให้วัฒนธรรมของชนชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สูญสลายจนกระทั่งกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ นอกจากนี้ ยังไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือถูกกีดกันออกจาก

ระบบการต่อรองอำนาจถูกมองว่า เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ยิ่งทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ และมีอคติต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มากยิ่งขึ้น ซึ่งคนกลุ่มใหญ่ก็จะพยายามผลักดันความเป็นชายขอบให้กับคนกลุ่มนี้มากกว่าเดิม

สรุป

อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการสร้างรัฐชาติที่รัฐไทยรวมศูนย์กลางอำนาจ เริ่มสร้างภาพของความเป็นคนอื่น (the otherness) ให้กับคนในชาติ ส่งผลให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กลายเป็น “คนชายขอบ” ทั้งๆ ที่พวกเขาต่างก็เป็นพลเมืองร่วมชาติเดียวกันตราบไต่ที่สังคมไทยยังยึดอยู่กับกรอบความคิดเรื่อง “ความแตกต่าง” ว่าเป็นภัยคุกคามและมอง “ความเหมือนกัน” เป็นเรื่องเอกภาพความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่น ซึ่งในยุคสมัยปัจจุบันความแตกต่างหลากหลาย ดูจะเป็นภาพหลักมากกว่าภาพของความเหมือนกันที่สังคมไทยพยายามตอกย้ำมา โดยตลอดกรอบคิดแบบที่เป็นอยู่ไม่อาจสร้างความสงบสุขในสังคมได้ทัศนคติและการรับรู้ที่แบ่งแยกเขา-เราเป็นปัจจัยที่มีพลังมหาศาลในการเคลื่อนกงล้อประวัติศาสตร์ที่ทำให้การติดอยู่กับความเป็นคนชายขอบของคนที่ไม่ต่างไปจากคนกลุ่มใหญ่อย่างชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องดำรงอยู่ต่อไป

ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเบียดผลักดันที่แตกต่างจากวิถีกระแสหลักให้จำกัดอยู่ในพื้นที่ของ “คนชายขอบ” ที่วางอยู่บนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ และเคารพ “ความเป็นอื่น” ไม่ใช่เรื่องใหม่ใน

สังคมไทย ปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนใต้จะหมดไปเมื่อผู้คนในสังคมไทย “มีจินตนาการถึงชุมชนชาติของตน ชนิดที่เปิดพื้นที่ให้กับแผ่นดินและผู้คน ซึ่งดำรงอยู่และก่อกำเนิดมาจากจินตนาการที่ต่างออกไป ดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีเสมอ” (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2551)

ท้ายที่สุดนี้ แม้การบริหารจัดการ สังคมพหุวัฒนธรรมตลอดจนการขจัดปัญหาความขัดแย้งที่สืบเนื่องจาก ความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมถือเป็นเรื่องยาก และต้องอาศัยระยะเวลายาวนานใน การปลูกฝังให้คนในสังคมเกิดการรับรู้ และปรับเปลี่ยนความคิด ตลอดจนยอมรับ ความแตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะใน สังคมไทยที่คนส่วนใหญ่มีความ

เชื่อมั่นใน ความเป็นเอกภาพความเป็นหนึ่งเดียวทาง วัฒนธรรมเสมอมา แต่ถึงกระนั้นสิ่งเหล่านี้ ก็ถือเป็นแนวคิดที่สำคัญและจำเป็นที่รัฐควรส่งเสริมให้คนทุกคนตระหนักว่าสังคมไทยมีความแตกต่างหลากหลาย ทางวัฒนธรรม อันถือว่าเป็นความคิดพื้นฐานของคนในสังคม ที่ขึ้นชื่อว่าเป็น “สังคมประชาธิปไตย” ที่จะต้องยอมรับเข้าใจ เคารพ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน แม้ความคิดและความเชื่อจะแตกต่างกัน ก็ตาม ซึ่งผู้เขียนเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่าหาก ทุกคนสามารถตระหนักและปรับเปลี่ยนทัศนคติดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สังคมจะปราศจากปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจาก ความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม

Reference

- Andersson, Matte. (2003). Immigrant Youth and the Dynamics of Marginalization. *Young*. 11(1), 74-89.
- Chaiwat, Satha-Anand. (2008). *Imaginary Land: State and Violence in Southern Thailand*. Bangkok : Matichon Publishing.
- Harrell, Stevan. (1995). *Civilizing projects and reaction to them*. Seattle : University of Washington Press.
- Krittaya, Atchawanitchakun. (2007). *The Thai state and the policy of reproductive and reproductive health changes in migrant workers*. Nakhon Pathom : Mahidol University.
- Laungaramsri, Pinkaew. (2003). *Ethnic identity and marginalization*. Bangkok : Sirindhorn Anthropology Center.
- Likhit, Dhiravegin. (1978). *Minorities in Thailand*. Bangkok : Phrae Phittaya.
- Naphaporn, Ratiwanichyapong. (2009). *The road to social security*. Bangkok : Female Friend Foundation.
- Patcharee, Klommeung. (2016). *Comparative study of the minority policy of the Thai government and the Malaysian government*. Doctor of Philosophy Program in Politics, Ramkhamhaeng University.

- Royal Academy. (2007). **The Royal Institute Dictionary, 1999.** (6th edition). Bangkok : Charoencharoen.
- Srisak, Wanliphodom. (2007). **Recount the legend under.** Nakhon Pathom : Center for Peace Studies and Development Mahidol University.
- Suchit, Wongthet. (2004). **Pattani in 'Sri Wichai' is older than Sukhothai in history.** Bangkok : Matichon.
- Surichai, Wankaew. (2007). **Marginalized people from ideas to reality.** Bangkok : Publisher of Chulalongkorn University.
- Suriya, Smuthkhop and Phathana, kittiahasa. (1999). **Anthropology and globalization: collection of articles.** Nakhon Ratchasima : Rajamangala University of Technology Suranaree.